

miş. Başlangıçta, "Adl'in eline düşen kimsenin hayatından ümit kesmek gerekir" mânasında kullanılan bu tabir, daha sonra hayatından ümit kesilen herkes için söylenegelmıştır. Hakkında bu tabir kullanılan râvinin rivayet ettiği hiçbir hadise güvenilirmez; hatta bu hadislerin başka yollarla rivayet edilmiş olup olmadığını tesbit (i'tibar*) için bile yazılması uygun görülmez.

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Sâvî), s. 70; *el-Cerh ve't-ta'dîl*, II, 550; İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eşer* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 711; Sehâvî, *Fethu'l-muğîs*, Kahire 1388/1968, I, 349; Leknevî, *er-Ref' ve't-tekmîl* (nşr. Abdül-fettâh Ebû Gudde), Halep 1388/1968, s. 127.

ABDULLAH AYDINLI

ALÂ b. ZİYÂD

(العلاء بن زياد)

Ebû Nasr el-Alâ' b. Ziyâd
b. Matar el-Adevî
(ö. 94/712-13)

Basralı zâhid tâbiî.

Adî b. Abdümenât oğullarına mensuptur. Çocukluğu ve yetişme tarzı hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Ebû Hüreyre, İmrân b. Husayn, İyâz b. Himâr gibi sahâbilerden ve Mutarrif b. Şihhîr, Hasan-ı Basrî ve kendi babası Ziyâd b. Matar gibi tâbiîlerden hadis rivayet etmiş; Katâde, Matar el-Verrâk, Cerîr b. Hâzım gibi muhaddislerle de hadis okutmuştur. Doğrudan Hz. Peygamber'den ve Muâz b. Cebel, Ebû Zer el-Gıfârî, Ubâde b. Sâmî gibi sahâbilerden mürsel* olarak rivayetleri vardır. En belirgin özelliği, devamlı surette ibadetle meşgul olması ve Allah korkusundan dolayı ağlamasıdır. Talebesi meşhur muhaddis ve müfessir Katâde'nin söylediğine göre çok ağladığı için gözlerine perde inmiştir. Babası Ziyâd da aynı sebeple gözlerini kaybetmişti. Hatta yorgunluktan ayakta duramayacak hale gelinceye kadar namaz kılması ve kendini perişan edercesine oruç tutması üzerine yakın dostu Hasan-ı Basrî müdahalede bulunmuş ve "Allah bu kadarını sana emretmemiştir" diyerek onu ikaz etmiştir. Önceleri zengin olan Alâ sonradan bütün servetini fakirlere dağıtmış, kölelerini âzat etmiş, nihayet günde bir pide ile yetinerek kendisini tamamen ibadete vermişti. Enes b. Mâlik ve Hasan-ı Basrî, nefesine zulüm derecesine varan bu

şarırlığın sebebini sorunca, "Belki Allah Teâlâ bana merhamet eder düşüncesiy-le yapıyorum" şeklinde cevap vermiştir.

Buhârî, Alâ b. Ziyâd'ın bir sözünü *el-Câmi'u's-şâhîh*'ine almıştır. Buna göre Alâ, halka cehennem azabının korkunç bir şey olduğunu anlattığı bir sırada orada bulunanlardan birinin, "Halkı niçin ümitsizliğe düşürüyorsun?" tarzındaki itirazına karşı şu cevabı vermiştir: "Allah Teâlâ, 'Ey kendilerine haksızlık eden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin!' (ez-Zümer 39/53) ve 'Haddi aşanlar, cehennemlik olanlardır' (el-Gâfir 40/43) buyururken ben insanları ümitsizliğe nasıl sevkedebilirim? Fakat sizler kötü amellerinizi rağmen yine de cennetle müjdelenmeyi arzu ediyorsunuz. Ne var ki Allah Teâlâ Hz. Muhammed'i, kendine itaat edenleri cennetle müjdelemek, karşı gelenleri de cehennemle korkutmak üzere göndermiştir" (Buhârî, "Tefsîr", 40/1). Alâ'ya göre bir müslümana kâfir demekle onu öldürmek arasında bir fark yoktur. Meşhur sözlerinden biri şöyledir: "Herkes kendini, ölmek üzereymiş de rabbinden günahlarını bağışlamasını istemiş, o da affetmiş diye hayal etmeli, daha sonra da ibadet ve tat ile meşgul olmalıdır."

İbn Hibbân'ın sika* olarak değerlendirildiği Alâ, aynı zamanda Basra'nın ileri gelen kâri*lerinden biriydi. Rivayetleri İbn Mâce'nin *Sünen*'inde yer almıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

Buhârî, "Tefsîr", 40/1; a.mf., *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 507; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 217-218; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 482; *el-Cerh ve't-ta'dîl*, III, 355; Ebû Nuaym, *Hilye*, II, 242-249; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 202-206; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 181-182.

M. YAŞAR KANDEMİR

ALACA CAMİİ

Yugoslavya'da

Ceotina nehrinin Drina'ya kavuştuğu
noktada bulunan Foça şehrinde
XVI. yüzyıla ait
bir Osmanlı camii.

Ceotina'nın (Çehotina) sağ sahilinde inşa edilen caminin bânisi Hasan Nâzır Ağa'dır. Evliya Çelebi, mimarının Mimar Sinan'ın başhalifelerinden Ramazan Ağa olduğunu yazmakta ise de Mimar Sinan'ın bu isimde bir halife*si tanınmaktadır. Cami, üç satırlık inşa kitâbesine göre 957 (1550) yılında yapılmıştır.

13.55×13.65 m. ebadında ve tek kubbeli olup son cemaat yeri üç kubbe ile örtülüdür. Minaresi, sağında yer alır ve biraz yüksekçedir. 1908'e kadar son cemaat yerinin önünde ahşap bir saçağın bulunduğu bilinmektedir. Kubbe, uçları bademli tromplara oturmakta ve kubbe kasmağında sekiz, duvarlarda on yedi pencere bulunmaktadır. Minber, mihrap ve sağ tarafta yer alan dört mermer direk üzerindeki müezzin mahfili mermer işçiliğinin zarif birer örneğidir. Orta büyüklükte bir yapı olmasına rağmen son cemaat duvarı üzerinde ve içerde bulunan ince kalem işleriyle ünlüdür. Caminin asıl şöhretini meydana getiren bu rûmî ve hatâyî kalem işleri, 1908'de Avusturyalılar tarafından tamir edilirken bozulmuş olmalarına rağmen hususiyetlerini muhafaza etmektedirler. Bu nakışlar son cemaat duvarını tamamen kaplamakta, cümle kapısının söve, kemer, kemer aynası ve üçgenleri ile mahfil kemerleri, pencere kemer ve aynaları, mihrap ve duvarlarda bol miktarda bulunmaktadır. Son cemaat duvarında Evliya Çelebi'nin 1074 (1663-64) tarihli iki satır hâtıra yazısı ve "müezzin Evliya" imzası hâlâ durmaktadır.

Avlunun ortasında, kaidesi helezonik yivli ve etrafı rûmîlerle süslü, üstü açık

Alaca Camii - Foça / Yugoslavya

